

Відомчій освіті – бути!

Чи може цивільний вуз підготувати професійних поліцейських?

Сучасний етап розвитку українського суспільства характеризується проведенням реформ, зокрема правоохоронних органів. Нерідко ці зміни є дещо поспішними й несистемними, що, своєю чергою, потребує подальшого вдосконалення законодавства та увідповіднення його до вимог часу, а також до норм міжнародних нормативно-правових актів.

Ірина СВХУТИЧ, доцент кафедри цивільного права та процесу Львівського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

Віталій КУЧЕР, завідувач кафедри цивільного права та процесу Львівського державного університету внутрішніх справ, підполковник поліції, кандидат юридичних наук, доцент

Про недоліки поліцейської реформи

Остатнім часом усе частіше в ЗМІ з'являється інформація про недоліки та прогалини поліцейської реформи. Сучасне суспільство вимагає від поліцейського високої освіченості, вміння застосовувати свої знання в різних сферах правоохоронної діяльності, що зумовлює переосмислення існуючої системи підготовки кадрів поліції. Існуюча в Україні модель професійної підготовки працівників поліції за багатьма критеріями не відповідає зростаючим потребам суспільства та загальноновизнаним міжнародним демократичним стандартам у цій сфері.

Ефективне виконання завдань, покладених на МВС та Національну поліцію України вимагає підвищення якості підготовки фахівців і подальшого вдосконалення галузевої освіти. Разом із тим, подальше реформування Національної поліції України потребує запровадження нових стандартів підготовки поліцейських.

Якщо аналізувати стан справ із кадровим забезпеченням підрозділів Національної поліції, то варто відзначити темпи плінності кадрів. Серед звільнених за власним бажанням працівників поліції найбільшу частку становлять працівники з вищою юридичною освітою та ті, хто прослужив у лавах поліції до десяти років. Звісно, це негативно відображається на спроможності Національної поліції України якісно вирішувати завдання правоохоронної діяльності.

Основним суб'єктом підготовки поліцейських кадрів є МВС України. Однак поряд із міністерством важливу роль у наданні освітніх послуг відіграє також Міністерство освіти і науки України, яким встановлюються загальні стандарти здобуття вищої освіти, умови та порядок функціонування

відповідних закладів, роботи науково-педагогічних працівників й існування здобувачів вищої освіти.

В Україні існує мережа із семи навчальних закладів, які готують фахівців з вищою освітою практично для всіх підрозділів поліції. Основними напрямками, за якими здійснюється підготовка поліцейських, є «Право» та «Правоохоронна діяльність». На сьогодні відомчими закладами вищої освіти МВС України накопичений великий досвід підготовки висококваліфікованих поліцейських кадрів. Не слід відмовлятися від розробок освітніх закладів, у яких впродовж століття сформувалися наукові школи. За минулі роки зроблено неоціненний внесок у розвиток відомчої освіти та науки, а наукові дослідження й навчальні напрацювання не оминули жодної сфери правоохоронної діяльності.

Цивільні виші й підготовка фахівців для Нацполіції

Також слід відзначити й різноманітні підходи до підготовки фахівців у відомчих (системи МВС) та цивільних закладах освіти. При цьому цивільні заклади освіти, які здійснюють підготовку фахівців юридичного профілю, неспроможні забезпечити її на належному рівні та якості. Існуюча система підготовки правників у цивільних вишах не пристосована для підготовки фахівців для органів та підрозділів Національної поліції України з наступних причин:

1. Цивільні заклади вищої освіти не ставлять перед собою мету підготовки кадрів для Національної поліції України, а, отже, не враховують специфіки діяльності цього органу вико-

навчої влади. Їх підготовка здебільшого стосується широкого профілю спеціальності «Право». Крім цього, в умовах постійного некомплекту кадрів цивільні виші об'єктивно неспроможні задовольнити потреби органів та підрозділів поліції у спеціалістах відповідних напрямів та рівнів підготовки.

2. Відрізняються й критерії відбору потенційних фахівців у галузі права. Для цивільних закладів вищої освіти основним є результати зовнішнього незалежного оцінювання. Сертифікати зовнішнього незалежного оцінювання при вступі до відомчого вузу, без сумніву, є необхідними, проте

випадків неспроможні після закінчення закладу освіти адаптуватися в практичних підрозділах Національної поліції України та ефективно виконувати свої функціональні обов'язки в умовах хронічного браку часу й ненормованого робочого дня. Статистичні дані свідчать, що в практичних органах за відносно нетривалий період залишається менше 20% осіб, які закінчили невідомчі заклади вищої освіти.

І наостанок, незрозуміло, як викладач цивільного закладу вищої освіти без практичного досвіду роботи в правоохоронних органах та не володіючи специфічними знаннями здійснюватиме підготовку курсантів із фахових дисциплін, наприклад, розкриття та розслідування злочинів, документування злочинної діяльності, адміністративно-юрисдикційна діяльність поліції тощо.

Нова стратегія розвитку відомчої освіти

Незважаючи на усталену систему підготовки поліцейських, відомча вища освіта зазнає еволюційних змін. Наказом МВС України від 25.11.2016 р. № 1252 було затверджено Концепцію реформування освіти в МВС України. Зазначеним документом визначалася мета нової стратегії розвитку відомчої освіти – створення об'єднаної методологічної основи інноваційного розвитку системи освіти в МВС; удосконалення освітнього процесу; забезпечення тісного зв'язку науки і практики; модернізація підготовки кваліфікованого персоналу, який матиме глибокі теоретичні знання та практичні навички.

Іншим наказом МВС України (від 29.01.2018 р. № 51) затверджено Концепцію запровадження трирівневої моделі підготовки поліцейських: базовий рівень професійної осві-

ти, початковий, бакалаврський та магістерський рівні вищої освіти. Базовий рівень професійної освіти – поліцейські, які вперше прийняті на службу в поліції, з метою набуття спеціальних навичок, необхідних для виконання повноважень патрульного поліцейського, зобов'язані пройти первинну професійну підготовку за єдиними навчальними програмами (планами) терміном шість місяців. Наступні шість місяців поліцейські несуть службу на посадах молодшого складу поліції (як правило, у патрульній поліції) під керівництвом наставників.

Початковий та бакалаврський рівні вищої освіти – після закінчення строку дії дворічного контракту, поліцейські, які виявили бажання просуватися по службі, мають схильність до роботи та відповідні показники за напрямом професійної діяльності, можуть бути рекомендовані для підготовки у вищих навчальних закладах МВС з урахуванням наявного рівня освіти:

- поліцейські, які мають базову середню освіту, здобуватимуть освітньо-професійний ступінь молодшого бакалавра;
- поліцейські, які мають вищу освіту, проходять перепідготовку (спеціалізацію) для потреб Національної поліції України.

Після отримання освітньо-професійного ступеня молодшого бакалавра та відпрацювання на відповідних посадах не менше двох років поліцейські з метою подальшого просування по службі можуть бути рекомендовані для підготовки у закладах вищої освіти МВС для здобуття освітнього ступеня бакалавра.

Магістерський рівень вищої освіти – поліцейські, які мають освітній ступінь бакалавра й відпрацювали на відповідних посадах не менше двох років, з метою подальшого просування по службі можуть бути рекомендовані для вступу до закладів вищої освіти МВС для здобуття освітнього ступеня магістра.

Освітні інновації

Наразі в закладах вищої освіти МВС запроваджено чимало позитивних надбань в освітній сфері, зокрема інтерактивні та тренінгові форми навчання. Наприклад, під час стажування навчальної практики та стажування, а також державної атестації курсантів передбачено виконання практичних завдань у формі поліцейського квесту з метою верифікації теоретичних знань із профільних навчальних дисциплін, отриманих під час освітнього процесу. Заняття науково-педагогічні працівники кафедр проводять не лише в аудиторіях, а й у спеціалізова-

Чи порушує Україна міжнародне право, відмовляючись постачати воду в Крим?

Із вуст представників державних органів Російської Федерації та окупаційної адміністрації в тимчасово окупованому Криму постійно лунають твердження про, нібито, «порушення» Україною міжнародного права, зокрема міжнародного права захисту прав людини при припиненні водопостачання до тимчасово окупованого Криму. Так само представники РФ та її окупаційної адміністрації на різних рівнях стверджують, що саме Україна є відповідальною за водопостачання в Крим і повинна його відновити. При цьому абсолютно все цивілізоване міжнародне співтовариство кваліфікує ситуацію в Автономній Республіці Крим та місті Севастополі як тимчасову окупацію частини території України Російською Федерацією та визнає РФ державою-окупантом. А згідно з міжнародним правом, саме держава-окупант відповідає за все, що відбувається на тимчасово окупованій території.

Яким чином можна сприймати відповідні заяви з боку представників державних органів та окупаційної адміністрації РФ і чи є в них якесь правове підґрунтя? Пропонуємо аналіз, підготовлений Представництвом Президента України в Автономній Республіці Крим та експертами.

Антон КОРИНЕВИЧ,
постійний представник Президента України
в АР Крим, юрист-міжнародник

1. Наведені російською стороною положення міжнародних договорів у галузі захисту прав людини не стосуються права на воду, зобов'язання з водопостачання чи постачання інших ресурсів, а стосуються гарантування й забезпечення інших прав людини. Окрім цього, абсолютно неприпустимо є ситуація, коли про можливе порушення права на життя говорить держава-окупант, за ефективного контролю якої сталися десятки вбивств і насильницьких зникнень на тимчасово окупованій території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя. Саме Російська Федерація як держава-окупант та посадові особи її окупаційної адміністрації несуть відповідальність за ці вбивства й насильницькі зникнення.

Абсолютно неприйнятними також є звинувачення в можливому вчиненні катувань із боку держави, яка вже сьомий рік здійснює тимчасову окупацію території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя і посадові особи якої вчиняли і вчиняють катування проти українських та кримськотатарських активістів, які нелояльні до окупаційного режиму Російської Федерації.

Відповідні злочини, такі як убивства, насильницькі зникнення, катування, посягання на людську гідність, вчинені проти громадян України представниками окупаційної адміністрації Російської Федерації в тимчасово окупованому Криму, є предметом кримінальних проваджень в Україні, а також вивчаються Офісом прокурора Міжнародного кримінального суду в межах процедури попереднього вивчення ситуації в Україні (пп. 272, 273 Звіту про діяльність з попереднього вивчення ситуації в 2019 році Офісу прокурора Міжнародного кримінального суду).

Позицію міжнародного співтовариства щодо грубих порушень прав

людини на території тимчасово окупованих Автономної Республіки Крим та міста Севастополя з боку Російської Федерації як держави-окупанта та посадових осіб її окупаційної адміністрації чітко викладено в резолюціях Генеральної Асамблеї ООН 71/205 від 19.12.2016 р., 72/190 від 19.12.2017 р., 73/263 від 22.12.2018 р., 74/168 від 18.12.2019 р. «Ситуація з правами людини в Автономній Республіці Крим та місті Севастополь (Україна)».

2. Відповідно до міжнародного гуманітарного права, держава-окупант відповідає за все, що відбувається на тимчасово окупованій території, яка знаходиться під її ефективним контролем. Частина перша статті 55 Конвенції про захист цивільного населення під час війни від 12 серпня

мим зобов'язанням держави-окупанта є забезпечення цивільного населення окупованої території всіма необхідними ресурсами.

Ба більше, стаття 60 Четвертої Женевської конвенції передбачає, що навіть надання гуманітарної допомоги третіми сторонами не звільняє державу-окупанта від зобов'язань, що покладаються на неї, зокрема, статтю 55 даної конвенції. Тому зобов'язання забезпечення цивільного населення окупованої території необхідними ресурсами, припасами та матеріалами є зобов'язанням саме держави-окупанта відповідно до змісту Четвертої Женевської конвенції.

3. Водопостачання тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя є досить дорогим заходом для Російської Федерації як держави-окупанта. Саме тому вона намагається й намагатиметься надалі за допомогою прямого тиску та тиску на міжнародних партнерів схилити Україну до відновлення водопостачання на тимчасово окуповану територію Кримського півострова. Проте Україна не повинна вирішувати проблеми, які постають перед державою-окупантом після шести років тимчасової окупації частини суверенної території України.

За час тимчасової окупації території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя держава-окупант здійснює цілеспрямовану політику щодо заміни демографічного складу Криму з метою витіснення громадян України та колонізації півострову громадянами Російської Федерації. Так, за час окупації на територію Кримського півострову завезено щонайменше 300 000 громадян Росії. Така політика є не лише системним воєнним злочином, але й призводить до швидкого вичерпання ресурсів Криму окупантами, зокрема й води.

Водночас, за даними відповідних державних органів України, в той час, як водних ресурсів Кримського півострову вистачає для задоволення потреб цивільного населення, Російська Федерація фактично маніпулює міжнародним співтовариством та міжнародним правом й фактично має на меті примусити Україну до утримання окупаційних військ та сприяння подальшій мілітаризації не тільки Кримського півострова, а й усього Азово-Чорноморського басейну. Ба більше, якщо державі-окупанту вистачає ресурсів уже сьомий рік здійснювати тимчасову окупацію території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, їй вистачить ресурсів для вирішення питання водопостачання тимчасово окупованої території, куди її ніхто не запрошував.

Україна готова відновити водопостачання на територію Кримського півострова після завершення його тимчасової окупації Російською Федерацією та відновлення дії законних державних органів України на території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя.

них приміщеннях та інтерактивних кімнатах. Це можуть бути: квартира-полігон, криміналістична лабораторія, спеціалізовані методичні кабінети, навчально-ситуаційні центри (навчальна лінія 102).

Із метою забезпечення практичної спрямованості освітнього процесу, узагальнення та впровадження передового поліцейського досвіду до проведення занять залучаються працівники поліції різних підрозділів та служб; готуються науково-методичні розробки практичного спрямування, які впроваджуються в освітній процес та практику.

На сьогодні у світі накопичений великий досвід підготовки поліцейських. Моделі організації та управління навчанням поліцейських у європейських країнах визначаються специфічними особливостями кожної держави. На сьогодні в усіх країнах ЄС є навчальні заклади, які готують професійних поліцейських. У цих закладах велике значення приділяється не лише базовим навичкам поліцейських (криміналістика, кримінальний процес, адміністративне право тощо), а й таким загально-суспільним дисциплінам, як психологія, політологія, соціологія та інші.

Міжнародна практика підготовки поліцейських не містить єдиних підходів. Поліцейська освіта відрізняється в групах європейських країн, що зумовлено: особливостями соціально-економічного та політичного устрою; рівнем соціального, культурного, наукового розвитку в цих країнах; національними традиціями; рівнем розвитку освіти; законодавчою базою; концепцією діяльності поліції в суспільстві; впливом систем та досвіду підготовки в військових вищах; розвитком технологій.

Серед здобутків поліцейської освіти європейських та інших розвинених країн слід виділити високу технічну оснащеність, практичну спрямованість освітнього процесу й наукових досліджень, вироблення навичок і вмій (часто доведених до автоматизму). Загалом готуються фахівці з конкретних напрямів діяльності, адаптованих до реальних умов. Це той стандарт, якого повинні прагнути заклади вищої освіти МВС України.

Замість висновку

Підсумовуючи викладене, слід констатувати:

1) високоефективна професійна підготовка працівників поліції можлива лише за умови функціонування закладів вищої освіти МВС України. Відомча система освіти спроможна готувати кваліфікованих поліцейських з урахуванням існуючих потреб та вимог суспільства;

2) специфіка сучасної правоохоронної діяльності вимагає від працівників Національної поліції не лише морально-психологічної стійкості та фізичної загартованості, а й ґрунтовних юридичних знань, розвинутої правової та психологічної культури, сформованих умій і навичок. Досягнути цього можливо лише шляхом реформування системи освіти у відомчих закладах. Важливою є практична складова підготовки поліцейських, зокрема, шляхом застосування тренінгових методик;

3) необхідно виважено поєднувати стандарти підготовки поліцейських в інших державах з перевіреними практикою власними напрацюваннями в галузі освіти та національними особливостями.

